

Janja Hanžel.

Osnovna šola Antona Aškercia Velenje, janja.hanzel@gmail.com

O DOBROBITI PROSTOVOLJSKEGA DELA V OSNOVNIH ŠOLAH

Ideja, da bi v razširjeni program šole vpeljali novo interesno dejavnost, ki bi osnovnošolcem omogočala izkušnjo dobro organiziranega in sistemsko podprtega prostovoljskega dela, je v meni zorela dve leti, sem pa je bilo posejano že mnogo prej, še posebej v obdobjih, ko sem bila sama prostovoljka (v času študija v okviru Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše, po študiju v okviru Centra za socialno delo Velenje in Medobčinske zveze prijateljev mladine Velenje, v času službe pri župnijski Karitas Velenje).

Pri vseh izkušnjah opravljanja prostovoljskega dela **sem spoznavala, kako brezmejna je dobrobit prostovoljskega dela tako za tistega, ki se mu pomoč nudi, kot tudi za tistega, ki pomaga sočloveku.** Zelo se strinjam s Primožem Jamškom iz Slovenske filantropije, ki pravi: »Pozitivni učinki prostovoljskega dela so: občutek,

da je prostovoljsko delo za nekoga koristno, možnost spoznavanja novih ljudi in širjenje življenjskega obzorja, učenje novih spretnosti in veščin ter pridobivanje novih znanj in izkušenj, ki ti bodo prišli prav, ko boš iskal/-a prvo zaposlitev. Prostovoljsko delo ti prav tako nudi možnost kakovostne osebne rasti kakor tudi pridobitev spoštovanja v skupnosti, v kateri živiš. Prostovoljsko delo pa ima tudi globlje razsežnosti; ne le, da pozitivno vpliva na osebo, ki tako delo opravlja, temveč je odlično sredstvo za odpravljanje predsodkov in nestrpnosti v družbi, ki se pojavljajo zaradi številnih stereotipov.«

Prav vse zgoraj naštetu sem kot prostovoljka doživljala tudi sama, zato ni čudno, da je notranji klic, podariti poleg opravljanja pedagoškega poslanstva še neko dodano vrednost za razvijajočo se osnovnošolsko mladino in za dobrobit celotne šole, postajal vse glasnejši. Poleg tega sem skozi desetletje vzgojnega delovanja iz dneva v dan prejemale potrditve, kako

nekaterih vrednot šole ni mogoče privzgojiti drugače kot prek zgleda in odnosnih izkušenj, ki krepijo določeno vrednoto v posamezniku (npr. strpnost, spoštovanje, odgovornost, sočutje, sprejemanje drugačnosti idr.). Prav to razsežnost vključuje tudi opravljanje prostovoljskega dela in vsega, kar spada k njemu za zagon, potek in osebno ter skupno sprotno in zaključno vrednotenje po opravljenem delu.

Po opravljenih izobraževanjih na Slovenski filantropiji (Prostovoljstvo v šolah, Motiviranje in spremljanje prostovoljcev) in po zaključenem odličnem programu Človek za druge v okviru Društva katoliških pedagogov Slovenije (Vzpostavljanje prostovoljskega dela v lokalnem okolju) ter podpori ravnatelja in podobno mislečih, srčnih sodelavk znotraj in zunaj šole, še posebej pa ob prepoznavanju potreb zunanjih zavodov smo v šolskem letu 2016/2017 interesno dejavnost prostovoljstva oktobra začeli izvajati prvič. Mesec prej, septembra, smo učence 6. razreda povabili k sodelovanju in vključitvi v skupino mladih prostovoljcev po posameznih korakih, ki sem jih kot koordinatorica vodila (promocija prostovoljstva na razrednih urah, skupna predstavitevna srečanja in pogovori znotraj in zunaj šole, obisk zunanjih zavodov, predstavitve mentorjev, koordinatorke, odgovornosti in pravic prostovoljcev idr.).

Po predstavitvi področij prostovoljskega dela so se učenci prostovoljno, na podlagi slišane in videne ter lastnih interesov in osebne izpraševanja, odločili za eno od področij, pri katerem bodo sodelovali kot prostovoljci. Sledili so pogovori za prva srečanja s prejemniki pomoči oz. skupaj z mentorji posameznega področja

► Predstavitveno srečanje s potencialnimi prostovoljci se dotika vsega, kar zajema opravljanje prostovoljskega dela.

► Učenci prostovoljki pomagata drugošolcema pri razvijanju branja.

ter podpis dogovorov o opravljanju prostovoljskega dela, nalogah mentorjev, prostovoljcev, koordinatorja in slovesno sprejetje v prvo generacijo prostovoljcev na naši šoli.

Kako se je dobrobit prostovoljstva kazala že ob zaključku prvega leta, povedo izjave mentoric posameznih področij

- **POMOČ DRUGOŠOLCEM ZNOTRAJ ŠOLE** pri razvijanju učinkovitega branja;
- **POMOČ VZGOJITELJICAM** pri vključevanju v socialno okolje vrtčevskih otrok (poudarek je na druženju in pomoč pri vztrajanju pri igranju družabnih iger; po potrebi se z otroki iz vrtca igrajo tudi v drugih igralnih kotičkih, ustvarjajo z njimi, jim pomagajo pri oblačenju, pri razvijanju samostojnosti ter sodelujejo pri drugih aktivnostih po navodilih vzgojiteljic);
- **DRUŽENJE Z OTROKI S POSEBNIMI POTREBAMI** v okviru njihovih interesnih dejavnosti po pouku – letos smo prostovoljsko pomoč razširili še na naslednja področja;
- **NAGAJIVE ČRKE** (pomoč pri branju besedil, izdelovanju šolskega glasila, dajanje pobud za bralne aktivnosti, podpora bralcem, druženje z bralci);
- **USTVARJALNI PRSTKI** (pomoč pri rezanju, lepljenju, barvanju, izdelovanju, spodbujanje učencev k nadaljevanju dela, spoznavanje in druženje z učenci s posebnimi potrebami);
- **EKSPERIMENTI** (pomoč pri pripravi poizkusov, pomoč učencem pri delu, pomoč učencem na invalidskem vozičku);
- **DRUŽENJE S PSOM COFIJEM** (druženje s psom, športne igre/branje/

iskanje vonjev s psom, vzpostavljanje primerne fizičnega kontakta s psom).

Prav na vseh področjih so mentorice opazile pozitiven učinek na uporabnike pa tudi pri razvoju osnovnošolcev kot prostovoljcev. Vzgojiteljice v vrtcu so povedale, da so prostovoljci prava »dodana vrednost« in čudoviti pomočniki pri njihovem delu. Še posebej so se izkazali pri družabnih namiznih igrah, kjer vrtčevski otroci večinoma ne vztrajajo dolgo, vzgojiteljici pa ne moreta biti sočasno v vseh igralnih kotičkih in tako s pomočjo prostovoljcev zmoreta motivirati več otrok in ohraniti pozornost dlje časa pri eni aktivnosti, ker je starejša oseba za otroke pri igri bistvena. Vrtčevski otroci z zanimanjem pričakujejo prostovoljce in komaj čakajo novih iger z njimi. Zgodi se tudi, da se kak otrok laže poveže s prostovoljcem kot z vzgojiteljico. Prostovoljci so tudi inovativni in v skupino prinesejo posebno dinamiko in prispevajo k vedremu vzdušju.

Mentorice na Centru za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje (CVIU) so povedale, da so prostovoljci »zlata vredni«. Čisto vsi, ki so se odločili za delo z osebami s motnjami v duševnem razvoju (tako v posebnem programu kot pri učencih v programu z nižjim izobrazbenim standardom), so pokazali veliko mero zrelosti, odgovornosti in dobre organizacije ter samoiniciativnosti. Bili so izjemna podpora še posebej pri gibalnih urah plesa, ko se sestavlja koreografija in prostovoljci uporabnike spodbujajo na njihov, povsem svojevrsten način. Uporabniki se veselijo rednih tedenskih srečanj in po zgledu prostovoljcev tudi sami izrazijo kakšno željo in dajo pobudo, kar se je sicer

prej redko dogajalo. Mentorice prostovoljci izjemno pomagajo in tudi zaradi njih in njihovega odziva imajo še dodatne spodbude za delo z uporabniki, pa tudi s prostovoljčevimi odzivi se pokažejo uporabniki v drugačni, novi luči. Neki deček, ki sicer težko vzpostavlja očesni stik, sprva ni želel oz. ni zmozel ohraniti zelenega pogleda v neki predstavi, potem pa se je javil prostovoljec, da bi mu pomagal, in deček je z veseljem sprejel pomoč tako, da mu je dovolil, da ga je samo opazoval in potem posnemal, na koncu pa je zbral pogum in voljo in sam želel prostovoljcu pokazati, kako zna sam to narediti prav. Primer kaže na to, kako prostovoljci spontano izzovejo v uporabnikih želena dejanja in premik, do katerega bi morda sicer sploh ne prišlo ali bi bilo potrebnega veliko več časa. Zgodilo se je, da so pri neki plesni točki prostovoljke same predlagale drugo glasbo in jo pokazale mentoricam, po njihovem odhodu so uporabniki še želeli to isto glasbo in so delali z večjim veseljem, torej so bile prostovoljke spontano tudi dobre motivatorke.

Kot koordinatorka sem bila tako lani kot letos izjemno vesela, ker sem na skupnih srečanjih s prostovoljci tudi od njih dobila ogromno povratnih informacij o tem, kako so hvaležni za izkušnjo prostovoljstva in kaj jim je ta prinesla. Potrdilo se je, da je tako prva kot tudi druga generacija prostovoljcev z veseljem pripravljena nameniti del svojega prostega časa za pomoči potrebnim ljudem, sovrstnikom, odgovorno sprejeti in opravljati nalogo oz. zadolžitev, prek različnih dejavnosti razvijati čut za druge in skupnost, spoznavati pomen in vrednost prostovoljskega dela, pridobiti osebno izkušnjo prostovoljskega dela, naučiti se odgovornosti, spoštovanja, strpnosti (skozi prakso krepiti in razvijati vrednote šole, učiti se skozi delovanje), spoznati nekatere institucije zunaj šole, ki vključujejo delo z ljudmi z različnimi potrebami, v skupini prostovoljcev izmenjati svoje izkušnje, si biti v oporo, spoznati tudi kaj novega o sebi, nekaterim pa se nakazuje tudi poklicni interes ali pa prek prostovoljstva prepoznavajo dar, ki ga imajo, pa prej zanj sploh niso vedeli.

Ajla (šestošolka, ki pomaga vrtčevskim otrokom): »Za delo s predšolskimi otroki sem se odločila, ker bi jim rada pomagala pri vključevanju v igro in bi se tudi sama od njih kaj naučila.

Rada sem prostovoljka in pomagam. To me dela zadovoljno, srečno.»

Lina (šestošolka, pomaga drugošolcem na področju razvijanja učinkovitega branja in se družijo z otroki na CVIU, ko se s psom Cofijem učijo branja) je ob zaključku leta o svoji prostovoljski izkušnji povedala: »V tem šolskem letu sem si pridobila veliko izkušenj in spoznala veliko novih ljudi.«

Prostovoljci se skupaj s koordinatrico za prostovoljstvo trikrat letno udeležijo srečanj, kjer si izmenjajo izkušnje, se še bolj povežejo med sabo, kar v njih krepi občutek pripadnosti, hkrati pa se učijo vrednotiti svoje delo in reševati dileme in izzive, s katerimi se srečujejo sami ali njihovi sovrstniki. Nekateri si tudi morajo priznati, da so precenili sami sebe glede zrelosti opravljati prostovoljsko delo redno in vestno, zato so morali delo predčasno končati. Prostovoljci imajo tudi možnost sodelovati pri organizaciji tradicionalne dobrodelne akcije Podarim-se veselimo in še tako preizkusijo svojo pripravljenost pomagati. Z akcijo želimo pokazati, da ni treba kupovati novih igračk, novih knjig, novih oblačil, nove obutve in drugih stvari, ampak da lahko vse te dobrine med sabo izmenjamo ali preprosto tisto, česar ne potrebujemo več, podarimo nekomu drugemu. Tako naredimo še eno dobrodelno dejanje, razširimo svoje srce in osrečimo nekoga, ki ga sploh nismo poznali. Hkrati sprejememo zadovoljstvo s podarjeno stvarjo, ki jo je nekdo že uporabljal, pa je dobro ohranjena in je postala nova, za nas. Prostovoljci pri akciji pomagajo pri zbiranju in razvrščanju prejetih stvari ter pri pripravi in pospravljanju prostora.

Še posebej me je presenetilo, kako so tudi drugi učitelji in razredniki otrok prostovoljcev želeli sami poudariti pomen prostovoljskega dela s tem, ko so bodisi izvedeli, da je neki učenec prostovoljec, in so ga pred vsem razredom pohvalili ali pa so ga zagledali še v drugi luči, ki je prej niso poznali, ali ko je na razrednih (ali drugih) urah beseda nanesla na temo, ki je bila povezana s prostovoljstvom, in so prostovoljci lahko aktivneje sodelovali na podlagi lastnih izkušenj – s tem so zagotovo na poseben način obogatili razredne ure. Bili pa so tudi učitelji razredniki, ki so ob koncu leta s posebnim poudarkom razdelili pohvale prostovoljcem in jim namenili posebno pozornost, s tem pa krepili njihovo samopodobo in dali pomen

prostovoljskemu delu kot posebni vrednoti. Še posebej je bilo to koristno za učence, ki na učnem področju sicer niso dosegali najboljših rezultatov, so se pa zato odlično odrezali kot prostovoljci in se je tu pokazalo njihovo močno področje.

Kot mi še v vmesnih, posvetovalno- evalvacijskih srečanjih povedo mentorice, nekateri prostovoljci s svojo prisotnostjo še posebej obogatijo njihove skupne ure. Delo opravljajo izjemno vestno in dosledno, nekateri iz ure v uro postajajo bolj samostojni in samoiniciativni, tako v odnosu do drugih učencev kot v odnosu do mentorice, s tem pa tudi pridobivajo na samozaupanju vase in pridobivajo na razvijanju odnosnih kompetenc. Vse to vse vključene (uporabnike, prostovoljce in mentorje) bogati, hkrati pa se vsi učijo drug o drugem (kakor tudi vsak o sebi) in drug za (od) drugega.

Isak in Lina sta bila deležna še posebej izčrpnih pohvalnih besed njune mentorice, Ane Linasi, ki na CVIU vodi ure branja s psom Cofijem:

»O Lini in Isaku pa lahko izrečem samo najlepše, saj sta s svojo prisotnostjo zelo obogatila naše skupne ure s Cofijem. Svoje delo sta opravljala vestno in dosledno, iz ure v uro sta postajala bolj samostojna in samoiniciativna, tako v odnosu do naših učencev kot do naju z Matejo, s Cofijem pa so se sploh ujeli in razumeli. Lahko samo rečem, da sem ob naših skupnih urah resnično uživala. Iskrena hvala, ker tako bogatimo in se učimo drug o drugem.«

Dobrobit prostovoljstva, ki jo je zaznal pri sebi, je zgleden prostovoljec, šestošolec Isak, ki na CVIU pomaga osebam s posebnimi potrebami, strnil takole: »Vidim, da sem si izbral pravo področje. Res je dober občutek, ko vidiš, da si koristen. To sem občutil z dečkom,

ki sem mu pomagal loviti žogo.« Prav Isak je tudi letos, poleg preostalih vestnih in odgovornih prostovoljcev, na dobri poti, da prejme ugleden naziv Junak našega časa, ki ga podeljuje Slovenska filantropija, krovna organizacija v Sloveniji, ki podpira in širi prostovoljstvo v vse starostne skupine. Prav ta organizacija je lani naši šoli naziv podelila Junaki našega časa za odlično organiziranost prostovoljskega dela, na kar smo še posebej ponosni, saj so bili kriteriji kar zahtevni (več o natečaju najdete na: <http://www.filantropija.org/junaki-nasega-casa/> – Slovenska filantropija z natečajem vabi vse pedagoške delavce, da v svoje delo z otroki in mladostniki vključujejo prostovoljstvo kot vrednoto in pristop k sodelovanju, medsebojnemu spoštovanju, razvijanju empatije, sprejemanju različnosti, medgeneracijskemu sodelovanju ter osebnostni rasti v najboljšem pomenu besede; nazive podeljujejo v sodelovanju z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport ter Zavodom RS za šolstvo. Na njihovi spletni strani so predstavljene dobre prakse osnovnih in srednjih šol ter dijaških domov, kjer imajo že zgledno organizirano prostovoljsko delo).

Več o prostovoljstvu na Osnovni šoli Antona Aškercia si lahko ob fotografijah, besedi in tudi kratkih posnetkih ter izjavah prostovoljcev ogledate v prispevkih na spletni strani šole: www.askerc.si, sem pedagoškim delavcem v osnovnih (in srednjih) šolah ter dijaških domovih pa želim, da pobrska po sebi, ali tudi v njih že dlje časa tli iskrica, ki kliče po zagonu prostovoljstva tudi v njihovem zavodu. Iskrica, ki je močnejša od enkratnih, enotedenskih, enomesečnih, enoletnih projektov, ki jih je na šolah ogromno, iskrica, ki poveže podobno misleče sodelavce in deluje povezovalno tudi na lokalno okolje, iskrica, ki v nas in mladini prebujata in krepi vzgojno funkcijo šole. Za koordinatorsko prostovoljstva je potrebna prav ta iskrica, da bi lahko postal prostovoljec, pa si moraš to želeči, imeti rad delo z drugimi, biti spoštljiv, potrpežljiv in se držati dogovorov za opravljanje prostovoljskega dela, da no pa ti mora biti tudi podporno okolje, ki te spodbuja pri rasti iz malega prostovoljca v prostovoljca z velikim P.

Kot pravi pisatelj Anselm Gruen: »Dragoceni smo. Mnogi nas čakajo.«